

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๒

เอหิปสุสโก ให้จุดลากจิตเข้ามาดูกายดูใจนี้

ได้ตั้งคำถามขึ้นเมื่อวานนี้ หือ ไปไม่รอดแล้วหรือ เท่านั้นเอง ผู้รอดก็อยู่ไปซี ผู้รอดก็
จะรอด ผู้ไม่รอดก็จะไป ถ้าว่าไปนะ แต่อย่างไรก็ไม่ถนัดใจที่ว่าจะไปนี้ ว่าจะไปก็ดี จะมาก็ดี จะ
อยู่ก็ดี มันไม่ถูกทั้งนั้นแหละ ธรรมชาติมันไม่ใช่สมมุติ เวลาเราแยกออกมาพูดอย่างนี้ ก็ต้อง
เอาสมมุติมาพูด แล้วผู้ที่ฟังก็ต้องไม่พันที่จะคาดไปตามจนได้แหละ

นี่เวลาเป็น มันเป็นง่าย ๆ นะผม อยู่เฉย ๆ ไม่ได้เรื่องอะไรนะ ไม่ได้พูดได้จาอะไรกับ
คน อยู่เฉย ๆ ธรรมดา ๆ เวลาจะเป็นก็ยิบเย็บ ๆ แล้วอ่อนลงไป ๆ บางทีเดินอยู่ที่นี่ ผมเดินอยู่
นี่ก็เป็นอยู่ข้างบนนี่ เมื่อวานขึ้นนี่ เดินอยู่ก็เป็นก็หยุดเสียก่อน มันตายได้ทุกแห่งนี้นะ สมมุติ
ว่าเป็นไม่หยุดมันก็ลงตรงนั้นเอง นั่งปั๊บลงตรงนั้นนะเอาตรงนั้นเลย ไม่ใช่เราไม่ได้สติตั้ง
มันจะล้มตามไปนะ ถ้าเป็นเรื่องวิงเวียนเป็นอีกอย่างหนึ่งนะ มันพุกเข้าทันทีเลย ถ้าปฏิบัติ
ต่อมันไม่ทัน

ใจจะรู้ก็รู้เป็นไร ใจไม่มีกำลังเสียอย่าง ที่จะยกยอที่จะต้านทานมันได้ มันก็ต้องล้ม
เรื่องความรู้ก็รู้อยู่อย่างนั้น มันไม่เคยวิตกวิจารณ์กับเรื่องความเป็นความตายของเจ้าของ มัน
เป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้น จึงใครมายุ่งเราไม่ได้ หมอจะมารุมเรา ใครจะมารุมเราไม่ได้ เราไม่ให้
รุม มันไม่สนิทกับอหยาตัยของเราเลย มันทำลายอหยาตัยของเรา ทำลายความจริงของเราที่เรา
ปฏิบัติมา ดูมันทุกระยะ ๆ เราดูเราเอง เราเป็นหมอเราเองนี่จะว่าไง

ถึงขั้นนี้แล้วต้องเป็นหมอตัวเองซิ เรื่องหยูกเรื่องยาไม่ได้เรื่อง มายุ่งกับมันทำไม ดูวาระ
สุดท้ายที่มันจะจากจะแยกกันเท่านั้นดู เพราะเรียนก็เรียนมาแล้ว ปฏิบัติก็ปฏิบัติมาแล้ว รู้ก็รู้มา
แล้ว แล้วความเป็นนี้จะหนีจากความรู้มาแล้วยังไง มันก็ต้องเป็นไปตามสิ่งที่รู้แล้วทั้งนั้น
พระพุทธเจ้าสอนไว้เป็นของจริง ผู้ปฏิบัติแล้วต้องเห็นของจริงตามนั้น ถ้าปฏิบัติตามหลักพระ
พุทธเจ้าทรงสั่งสอนจริง ๆ. ธมฺมานุสุมฺมปฏิบัติปฺนโน จะไม่นอกเหนือไปจากนี้เลย ผลที่จะพึงได้

โลกหวั่นกันมากทั่วโลกดินแดนนั้นแหละเรื่องความตาย เรื่องความทุกข์ ความเจ็บไข้ได้
ป่วย นี่เป็นเรื่องใหญ่เรื่องโตสำหรับโลกทั่ว ๆ ไป แต่พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านถือ
เป็นธรรมดาธรรมดา ธรรมต้าธรรมดาไม่มีหวั่นอะไรเลย เพราะเรื่องโรคเรื่องภัย จะมีขึ้นมาก
น้อย เป็นในลักษณะใดท่านไม่หวั่น เรื่องของร่างกายจะเป็นยังงั้นนั้น มันเป็นอีกอย่างหนึ่ง

ของมัน ใจเป็นอย่างหนึ่ง ที่จะให้ห้วงทางด้านจิตใจท่านไม่มี

จะเอาความห้วนมาจากไหน ท่านรู้รอบหมดแล้ว ปล่อยหมดแล้วเรื่องอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในธาตุในชั้นธัมมแต่ในจิตท่านก็ไม่มีแล้ว คำว่าอุปาทาน อุปาทานถ้าถือจิตอยู่ ก็ต้องมีอะไรอยู่นั้นชิมันถึงถือ ความถือเป็นความดีเมื่อไร มันหนัก มันไม่รอบมันก็ถือ เมื่อรอบแล้วปล่อยเอง ไม่เคยปล่อยก็ตาม เมื่อรู้แล้วต้องปล่อยเหมือนกันหมด ตั้งหน้าปฏิบัติให้จริงซิ

ธรรมะพระพุทธเจ้านี้ประกาศอยู่เหมือนสินค้าที่หน้าร้านเขาแหละ มีทุกประเภทให้ชมดูเอา อยากได้หาเงินมาซื้อ เงินมีเท่าไรไม่อัน สินค้าที่จะสนองความต้องการของลูกค้านี้ะ มีอยู่ทุกประเภทของสินค้า จะเอาเงินหมื่นเงินแสนเงินล้านไปซื้อก็ได้ ราคาแพง ๆ มี ของดี ๆ ราคาแพง ๆ มี ธรรมพระพุทธเจ้าจึงเป็นตลาดธรรม ตลาดแห่งความดี ตลาดแห่งความฉลาด ตลาดแห่งมรรคผลนิพพาน จะเอาอย่างไรก็ได้ เริ่มตั้งแต่ท่านบารมี เอ้า ท่านการให้ท่านก็เป็นสินค้าประเภทหนึ่ง ถ้าเราจะเทียบสินค้านะ ศิลปะประเภทไหน ๆ ท่านประเภทไหน ๆ ก็เป็นสินค้าแต่ละอย่าง ท่าน ศิล ภาวนา ภาวนาประเภทไหน เอา เรื่อยเข้าไปซิ จนกระทั่งสมาธิ ภาวนา อธิปนาภาวนา ตรุณวิปัสสนา วิปัสสนาอ่อน ๆ จนกระทั่งถึงมหาสติมหาปัญญา วิปัสสนา วิปัสสนาญาณ หยั่งทราบเข้าไป ๆ สมมุติถึงไหนหยั่งทราบหมดแล้ว ถ้าไม่ถึงมรรคผลนิพพานจะถึงไหน นั่นแหละสินค้าที่ว่าสุดยอดอยู่ตรงนั้น ทำทนายอยู่ตลอดเวลา ถ้าจะว่าทำทนายก็ดี

เอหิปสฺสโลโก นี้ทางปริยัติท่านแปลว่า ร้องเรียกผู้อื่นมาดูได้ พระธรรมของจริง แต่ทางด้านปฏิบัติเราไม่ได้สนิทใจอย่างนั้น สนิทใจว่า เอหิ ก็หมายถึงตัวของเรา เราสอนเรานี้แหละ หิ ก็ขึ้น ตฺวึ นะชิ ท่านจงมาดูที่นี่ น้อมใจเข้ามาอยู่ที่นี่ สู่ที่นี่ อย่าส่งไปไกลไกลเรื่องบ้าเรื่องบอเรื่องสมุทัย มันลากออกไปทางรูป ทางเสียง ทางกลิ่น ทางรส เครื่องสัมผัสถูกต้องต่าง ๆ แล้วกว่านั้นเอาเป็นธรรมารมณ์เข้ามาผูกมัดหัวใจ ให้มาครุ่นคิดวุ่นวายอยู่ในจิตใจ เพราะฉะนั้น เอหิ จงจุดกระชากจิตเข้ามา อย่าให้จิตส่งออกไปข้างนอก ให้เข้ามาดูตรงนี้ ว่างั้นนะความหมายทางด้านปฏิบัติ

เอหิ น้อมเข้ามา เอหิ แปลว่าจงมา ก็หมายถึงว่าน้อมเอาจิตเข้ามา เรียกว่ารังจิตเข้ามา จุดกระชากจิตที่เลินเล่อเปลอสติไปด้วยความเพลิดเพลินราคาตะตัมหาให้เข้ามาด้วยสติ ด้วยปัญญา ศรัทธา ความเพียรของเรา ให้เข้ามาดูธรรมของจริง ของจริงอยู่ที่นี้ ทุกข์ อริยสัจจ์จริงอยู่ที่นี้ สมุทัย อริยสัจจ์จริงอยู่ที่นี้ นิโรธ อริยสัจจ์ ก็อยู่ที่นี้ มรรคก็ อริยสัจจ์ คือสติปัญญาเป็นสำคัญก็อยู่ที่นี้ ให้ดูที่นี่ เอหิ เอหิ จงน้อมเข้ามาที่นี่ แน่ะ สิ่งเหล่านี้ทำทนายอยู่ตลอดเวลา ซาติปี ทุกฺขา ชราปี ทุกฺขา มรณมฺปี ทุกฺข์ ทำทนายตลอดเวลา นนฺทิวราศหคตา ตตรตตรานินฺนุที. เสยฺยถิทํ กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา ทำทนายอยู่ในจิตใจนี้ตลอด

เวลา ให้ดูตรงนี้

สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปो แกงกินไม่ได้นะ ท่านไม่ได้สอนให้เอาสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปอเป็นต้นมาไว้สำหรับแกงกิน เอามาไว้พิจารณาฆ่ากิเลส ฟันกิเลส พิจารณาเข้ามาตรงนี้ให้ น้อมเข้ามา นี่แหละ เอหิปสฺสุโก ภาคปฏิบัติให้มันเห็นประจักษ์ตัวเองซิ เอหิปสฺสุโก เรียกคนอื่นเข้ามาดูได้ เพราะเป็นธรรมของจริง เดี่ยวเขาหาว่าบ้า

นี่ยกตัวอย่างเราก็พูดตามเรื่องของท่านนะ เราไม่ได้ยกโทษท่านนะ นี่พูดถึงเรื่องท่าน อาจารย์... ตั้งแต่ท่านบวชอยู่ใหม่ ๆ โน้น ท่านเป็นไข้มาลาเรียขึ้นสมองอยู่ที่ถ้ำพระเวส อำเภอนาแก มาลาเรียขึ้นสมอง แล้วก็ธรรมดาขึ้นสมองจะไม่ให้คนเป็นบ้าได้ยังไง ก็ต้องเป็นบ้าแหละ แต่จิตใจของท่านผูกพันในธรรมมาก เพราะฉะนั้นแม้กิริยาอาการจะเป็นบ้าอะไร ท่านก็ไม่ได้หนีจากธรรม ความมุ่งมั่นก็อยู่ที่นั่น ความใฝ่ใจก็อยู่ที่นั่น สัญญาอารมณ์ก็อยู่กับธรรม เพราะฉะนั้นแม้จะผลอสติเท่าไร ท่านก็ยังมุ่งไปทางธรรม จิตใจส่วนใหญ่หมุนไปทางหลักธรรม

ถ้าหากว่าจิตใจท่านเอนไปทางโลกนี้ จะต้องแสดงเรื่องโลกมาอย่างชายหน้าบอกไม่ถูกเลย แต่นี่จิตใจท่านเหนียวแน่นในธรรมะ ท่านถึงบอกว่าท่านสำเร็จแล้ว ท่านบอกงั้น เราสำเร็จแล้ว ไปบิณฑบาตก็ถามไปหมดนั่นแหละ ใครตำข้าวอยู่ที่ไหนเพราะแต่ก่อนมีครกกระเดื่อง ภาษาเราเรียกว่าครกมอง ครกกระเดื่องตำอยู่ตามบ้านตามเรือน ไปนี้ว่าสำเร็จแล้วยังพวกนี้ ถ้าใครยังไม่สำเร็จ ท่านก็สัพพยบาตรเข้าไปแล้วสอนเขาเต็มที่ แล้วไปนั้นสำเร็จแล้วยัง ทางนั้นก็ว่าสำเร็จอะไร สำเร็จมรรคผลนิพพานนะซี ยัง เขาวายัง ท่านก็สอนเรื่อย ต่อมาเขาก็รู้เรื่องเอง อ้อ ท่านเป็นยังงั้น พอมองเห็นสำเร็จแล้วยัง เขาวาสำเร็จแล้วท่านก็ผ่านไปท่านก็ไปฉันทันที ถ้าหากว่าเขายังไม่สำเร็จ ท่านจะสอนอยู่นั่นแหละ

นี่เราพูดเรื่องอะไรมันถึงไปสัมผัสเรื่องนี้ ผมก็ลืมเงื่อนต้นเงื่อนไหน ไม่ได้ตั้งใจจะมาพูดเรื่องของท่านนะ แต่มีเรื่องสัมผัสเข้ามา ก็เลยมาพูดเรื่องนี้ พูดเรื่องสติปัญญาที่ไปอย่างนั้น อ้อพูดเรื่องทำลาย ให้เขามาดูธรรมของจริง เห็นไหมเป็นอย่างนั้นแหละ ยังไม่สำเร็จหรือ อาตมาสำเร็จแล้วนะ มันเป็นอย่างนั้นนะ จะให้ใครมาดู ธรรมของจริงอยู่ที่ไหนใครจะไปรู้ เกิดมาเขาไม่เคยเห็นธรรมของจริง เขาจะเอาธรรมของจริงจากไหนมารู้

ผู้ปฏิบัติเท่านั้นที่รู้ธรรมของจริง สอนตัวเองให้รู้ธรรมของจริงให้เห็นธรรมของจริงซิ ธรรมของจริงอยู่ที่ไหน ไม่อยู่ทางโน้นทางนี้ที่ไหน ธรรมอยู่ที่ใจเป็นหลักใหญ่ สำคัญมากอยู่ที่กายที่ใจ เรื่องภายนอกก็ไม่ปฏิเสธ เรื่องชาติปี ทุกขา ชราปี ทุกขา เห็นคนแก่ เจ็บตาย เมื่อไปเยี่ยมป่าช้าก็เป็นธรรมอันหนึ่ง แต่ธรรมสำคัญแท้ ๆ อยู่ที่นี้ เวลาจิตส่งออกข้างนอก มันไม่

ได้ส่งออกไปเพื่ออรรถเพื่อธรรมอย่างนั้น มันส่งไปด้วยความรื่นเริงบันเทิง เพราะอำนาจของกิเลสตัณหา ที่ว่ากามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ดังที่กล่าวมานี้

เพราะฉะนั้นจึงให้จุดลากใจเข้ามา เอहि เอहि จงมาที่นี้ให้มาดูที่นี้ ธรรมของจริงอยู่ที่นี้ ทำท่ายอยู่ตลอดเวลา ไม่มีเวลาสงบเลย เอาจะดูทำไหนก็ดู จะดูสัจจะก็ดู จะดูทุกขสัจก็เห็นแล้ว ชัด ๆ สมุทัยสัจเป็นตัวสำคัญที่ป้อนอาหารให้ทุกขกำเริบขึ้นเรื่อย ๆ นั่นแหละ ตัวสมุทัยตัว ขวนขวายละนั้น ขวนขวายหาอาหารพิษเข้ามา เพราะฉะนั้นมรรคจึงต้องตัดสมุทัยเข้ามานะซิ ด้วยการคิดค้นพินิจพิจารณา เห็นตามความสัตย์ความจริงของสิ่งต่าง ๆ จิตเราก็ปล่อยไปเอง วางไปเอง นี่คือภาคปฏิบัติ ให้พากันพิจารณาอย่างนั้น นี่แหละ เอहिปสฺสโก

โอปนยโก เราเห็นอะไร ๆ ก็ตาม ได้ยินผ่านทางหู ทางตา ให้น้อมเข้ามาเป็นอรรถเป็นธรรม เห็นเขาหัวเราะ เห็นเขาร้องไห้ หัวเราะด้วยเหตุผลไกลอันใด ด้วยความรื่นเริงบันเทิง เพราะอำนาจระคะตัณหา หรือหัวเราะเพราะอะไร เพื่ออะไร มีความโศกเศร้าโศกาอาลัย ร้องไห้ร้องไห้เป็นทุกข เป็นทุกขสัจ พิจารณาน้อมเข้ามา ๆ เห็นคนแก่ก็น้อมเข้ามาหาตัว เห็นคนตายก็น้อมเข้ามาหาตัว

เรื่องความทุกข์ที่แสดงขึ้นแก่ผู้ใดก็ตาม จนถึงกับแสดงอาการออกมา ด้วยความร้องไห้ ร้องไห้ นี่ก็เพราะอำนาจของทุกข์ที่มาจากสมุทัย ที่นี้เราก็น้อมเข้ามาให้เห็นโทษของสมุทัย ตัวสำคัญซึ่งสามารถยังทุกข์ให้แสดงออกอย่างเปิดเผย โดยไม่มีอำอายุคนผู้หนึ่งผู้ใดเลย ธรรมตาการร้องไห้เป็นเรื่องที่อายกัน แต่เวลามันเป็นขึ้นมาละมันอายไม่ได้ เพราะพลังของกิเลสมาก พลังของทุกข์มาก พลังของสมุทัยมากก็ทำให้ร้องไห้ร้องไห้ได้ไม่อายใครละ ให้น้อมเข้ามาซิ นี้ผู้ปฏิบัติต้องเป็นอย่างนี้

และผู้ปฏิบัติทั้งหลายที่มาจากสำนักต่าง ๆ ก็ให้สำเหนียกศึกษาให้ดี ตามมีให้ดูให้ละเอียดลออทุกสิ่งทุกอย่าง ก้าวเข้ามานี้ เพื่อมาศึกษา ตาให้ศึกษาให้ดู หูให้ศึกษาให้ได้ยินได้ฟัง ใจให้คิดให้อ่านไตร่ตรองทุกอย่าง จนสุดวิสัยเต็มความสามารถของตัวนั้นแหละ นี่ชื่อว่าผู้มาศึกษา ไม่ใช่จะมาคอยศึกษาตั้งแต่ขณะที่ท่านเทศน์ท่านอธิบายธรรมให้ฟัง หรือ นโม ตสฺส ภควโต ขึ้นภษิตแล้วจึงว่าท่านเทศน์ อธิบายให้ฟังนี่จึงเทศน์ สิ่งทั้งหลายที่ผ่านเข้ามาเพื่อจะเป็นคติแก่เรา ผู้มีสติปัญญาคอยสดับอยู่นั้นแหละ ท่านเรียกว่าธรรม

หูเป็นธรรม ตาเป็นธรรม หูเป็นวินัย ตาเป็นวินัย หูมีสติ มีปัญญาก็เป็นธรรมเป็นวินัยไปได้ ถ้าหูไม่มีสติปัญญา ก็ไม่ผิดอะไรกับหูกะทอ หูหม้อกระทะ ไม่เกิดประโยชน์ มาอยู่สักเท่าไร มากน้อยเพียงไร ก็ไม่เกิดประโยชน์ มันไม่ถูกกับการมาอบรมศึกษา ให้มุ่ง มุ่งอย่างนี้ อย่าลืมเจตนาของตนที่มา การปฏิบัติอย่าหนีจากหลักนี้ เอา มัดมันเข้าไป ไล่มันเข้าไป ธรรมตา

กิเลสมันต้องเป็นข้าศึกกับธรรมเสมอไป ถ้าเราจะขยับความเพียรเข้า กิเลสจะต้องต่อสู้เรา ทำให้เกิดความท้อแท้อ่อนแอ

ดีไม่ดี โน่นทั้ง ๆ ที่กิเลสมันไม่เคยเห็นมรรคผลนิพพานสักทีแหละ แต่มันก็กุกิฐว่า โอ๊ย มรรคผลนิพพานไม่มีแหละ จะไปทำอะไรให้เสียเวล่ำเวลาเหนื่อยเปล่า ๆ มันก็โกหกเราได้สบาย เพราะกิเลสมันเคยเห็นนิพพานที่ไหน มีแต่กิเลสเท่านั้นมันเห็นแต่เรื่องกิเลส พวกกิเลสมันจะไปเห็นนิพพานที่ไหน มันมาโกหกมันก็เอาเรื่องนั้นมาโกหกเรา เราก็มั่น

ขึ้นชื่อว่าจะทำความดีแล้ว มันต้องมีมาร ท่านว่ามาร ๆ กิเลสมาเป็นตัวสำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าขันธมาร มันหากมีแง่ มีเล่ห์มีเหลี่ยม หลายสันพันคมที่จะหลอกเราให้เชื่อตามมัน ให้เล็งธรรมพระพุทธเจ้าเสมอ ธรรมทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนี้ มีมัชฌิมาปฏิปทา เป็นต้นแสดงไว้เพื่อมรรคผลนิพพาน แสดงไว้เพื่อปราบกิเลส ทำไมจึงต้องปราบกิเลส เพราะกิเลสเป็นตัวมาร ในการดำเนินเพื่อมรรคผลนิพพานของผู้หวังความพ้นทุกข์ กิเลสเป็นมาร เพราะฉะนั้นจึงต้องอาศัยธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องปราบ

อย่าลืมธรรมพระพุทธเจ้ายิ่งกว่าความระลึกถึงกิเลส คล้อยตามกิเลส อันนี้เป็นสำคัญอยู่มาก อะไรก็ตามให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าเสมอ ดังที่ธัชชคสูตรท่านว่าไว้วันนั้น นั้นรบภายนอกพวกอสูร ๆ อะไรรบกัน เราก็เห็นในตำรับตำรานั้นเป็นอันหนึ่ง แล้วพระพุทธเจ้าท่านก็ทรงสอนให้ระลึก สอนภิกษุสงฆ์ ท่านยกข้อเปรียบเทียบขึ้นมา พวกอสูรที่เขารบกัน แล้วพวกเทวดาแล้วผมก็ลืม ๆ แล้ว ละ เวลาเข้าไปอยู่ในป่าไม้ ท่านว่า

อรณฺเณ รุกฺขมุเล วา สุนฺญาคารเว ภิกฺขโว,

อนุสฺสเรถ สมฺพุทฺธํ ภยํ ตุมฺหาก โน สียา.

ท่านบอก เมื่อเวลาท่านทั้งหลายไปอยู่ที่ตามป่าตามเขา ตามเรือนว่าง ก็ให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า หากว่าระลึกถึงพระพุทธเจ้าจิตยังไม่สงบลงได้ ก็ให้ฟังระลึกถึงพระธรรม

อถ ธมฺมํ สเรยฺยาถ นิชฺชยานิกํ สุเทสิตํ

หากว่าระลึกถึงพระธรรม จิตยังสงบไม่ได้

อถ สงฺขมํ สเรยฺยาถ ปุณฺณกุเขตฺตํ อนุตฺตรํ

ให้ระลึกถึงพระสงฆ์ แล้วความขนพองสยองเกล้า ความกลัวหวาดเสียวต่าง ๆ จะหายไป นี่ท่านบอก อะไรทำให้ความขนพองสยองเกล้า มันอะไรทำให้เกิดความขนพองสยองเกล้า ไม่ใช่ความขนพองสยองเกล้าในทางที่ดี เพราะความกลัวตัวลั่น กลัวเปรตกลัวผี กลัวทุกอย่างนั้นแหละ ขึ้นชื่อว่ามนุษย์ที่มีกิเลสแล้วมันต้องหลอกให้กลัวทุกอย่าง ใบบิหมันมันก็ว่าเสีย

ใบไม้ร่วงมันก็ว่าผี มันว่าเปรต ทั้ง ๆ ที่มันไม่เคยเห็นเปรตเห็นผีแหละ มันหากป็นขึ้นมาหลอก
กิเลสจึงว่ามันแหลมคมมาก แล้วให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ท่านว่าอย่างนั้น ระลึกถึงพระธรรม
ระลึกถึงพระสงฆ์องค์ใดก็ตาม รัตนไตรก็ตาม เมื่อจิตยึดมั่นถ่อมตรงนั้นแล้ว จิตจะปราศจาก
ความหวั่นไหวโดยลำดับ ๆ

อันนี้เราเคยเป็นแล้ว ไม่ใช่นำมาโปรประกันตาให้หมู่เพื่อนฟังเฉย ๆ เพราะฉะนั้นมันจึง
ได้คิดจากนี้ และลำดับจากนั้นจึงต้องหาอยู่ตั้งแต่ที่กลัว ๆ ทั้งนั้นแหละ ดัดสันดานคนชั่วลาด
ดัดสันดานคนไม่เป็นท่า เวลาไปอยู่ในสถานที่กลัว ๆ จัง จิตมันตั้งตัวได้ดี แนบอยู่กับพุทโธ
แนบอยู่กับธรรมบทใดบทหนึ่ง สตินี้เรียกว่าติดกับจิตตลอดเวลา

ที่นี้เมื่อสติบังคับจิตและกำกับจิตอยู่ตลอดเวลา ด้วยบทธรรมก็ตาม ไม่ด้วยบทธรรมก็
ตาม คือตามขั้นของจิต ขั้นของจิตที่จะอยู่ในคำบริกรรม เช่น พุทโธ เป็นต้น ก็ต้องให้แนบ
แน่นอยู่กับนั้น ไม่ยอมให้จิตปล่อยตัวคิดไปในทางไหน อันจะเป็นเครื่องหลอกหลวงยั่ววนจิต
ใจ ให้เกิดความทุกข์ความลำบากขึ้นมา เพราะความกลัว ให้จิตแนบอยู่นั้น เมื่อแนบเข้านาน
เข้า ๆ ก็เป็นพลังขึ้นมาภายในจิต จิตก็สงบตัวลงไป เมื่อจิตสงบตัวลงไป แม้แต่เดินจงกรมอยู่ที่
ตาม ไม่ได้หมายถึงสงบตัวจนกระทั่งถึงเดินจงกรมไม่ได้นะ มันสงบตัวลงไปแนบอยู่ในตัว
เอง แล้วก็เดินจงกรมได้ ที่นี้ความกลัวเหล่านั้นหายหมด นี้ได้พยานแล้ว นี้ขั้นหนึ่งนะ ความ
กลัวหายหมด

ขั้นที่สองที่เป็นขั้นสำคัญ นอกจากความกลัวหายแล้ว ความกล้าหาญยังเกิดขึ้นมาอีก ไม่
ว่าเสือจะมาสักก็ตัว ไม่ว่าจะสับด้วยสับตัวละ ให้ร้อยตัวพันตัวเข้ามาเถิด จะเดินเข้าไปลูบคลำ
หลังมันได้อย่างสบายทีเดียว ขึ้นชื่อว่าสัตว์ตัวไหน ตัวที่ถือว่าเป็นภัยที่สุด มันจะเดินเข้าไปลูบ
คลำหลังได้อย่างสบาย ไม่สะทกสะท้านเลย ความรู้สึกนั้นว่า มันทำอะไรเราไม่ได้ แต่ความจริง
มันจะทำอะไรก็ตาม ไม่ทำอะไรได้ก็ตามนะ นั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง นี่เป็นผลของจิตที่ปราศจาก
ความกลัวแล้วยังเกิดความกล้าหาญชาญชัยขึ้นมาในเวลาอันด้วย

นี่เป็นสักขีพยานมาจากที่ว่า อนุสฺสเรถ สมฺพุทฺธํ ภยฺ ตุมฺหาก โน สฺยา. ตั้งแต่อรุณ
รุกขมุเล วา ไปอยู่ตามรุกขมุรรมไม้ หรือเรือนว่าง สุญญาคาเรว ภิกฺขโว ก็ตาม อยู่ที่ไหนก็
ตามที่เป็นสถานที่น่ากลัว ให้ฟังระลึกถึงพระพุทธเจ้าหรือพระธรรม หรือพระสงฆ์ คำว่าระลึก
ไม่ใช่ระลึกเฉย ๆ ระลึกเอาจนติดแนบ เป็นกับตายอยู่กับพุทโธ หรือเป็นกับตายอยู่กับธรรม
หรือเป็นกับตายอยู่กับสงฆ์ ไม่ยอมจิตให้พราวจากนี้เลย จิตก็เป็นพลังขึ้นมา ๆ

เมื่อเป็นพลังขึ้นมาแล้วความกลัวหายหมด เพราะจิตไม่ได้ส่ายแสไปข้างนอก เนื่องจาก
สติกำกับบังคับให้อยู่กับบทธรรม คือพุทโธ ธัมโม หรือสังโฆ บทใดบทหนึ่งนั้นก็เป็นการสร้าง

พลังขึ้นมา เมื่อจิตมีความสงบตัวอยู่กับนั้นแล้ว แม้จะคิดออกไปเรื่องเสือกก็หายเจ็บ ไม่มีเสือกเลย มีก็ไม่กลัว นั้นมันเปลี่ยนเอาในขณะที่นั้นแหละ ในขณะที่เราฝึกกรรมฐานมัน ทั้งที่มันกลัวจนตัวสั่น นี่ได้ทำมาแล้วเห็นผลมาแล้วอย่างนี้ จึงกล้าไปอยู่ตามป่าตามเขาสิ กลัวเท่าไรยังไป เพราะเราเคยได้กำลังจากที่กล่าวนี้มีเสือก เป็นต้น

นี่แหละ คำว่าระลึกถึงพุทโธ ไม่ใช่เพียงระลึกเพียงงู ๆ ปลา ๆ นะ ระลึกอย่างถึงใจ ผู้ปฏิบัติเอาชีวิตมอบไว้กับพุทโธเลย เสือกจะกินก็กินเถอะ อะไรจะกินทำอันตรายก็เถอะ จะไม่แยกตัวออกจากธรรมบทใดบทหนึ่งนี่เลย ตายก็ตายกับนี้ จิตแน่วมีพลัง นี่เป็นขั้นหนึ่งของผู้เริ่มฝึกหัดอบรม ขั้นที่สอง เมื่อจิตเป็นสมาธิแน่นหนามั่นคง มันก็มีเรื่องความกลัวเหมือนกัน แต่จิตตั้งปักกับฐานแห่งความมั่นคง ฐานแห่งสมาธิ คือความสงบนั้น ไม่ยอมคิดส่งจิตใจส่งไปอื่น มันก็อยู่ได้เหมือนกันนี่ก็ดี นี่เป็นขั้นหนึ่งในการพิจารณา

ที่ขั้นที่ ๓ นะ คือขั้น ๑ อยู่กับคำบริกรรม ขั้นที่ ๒ อยู่กับสมาธิ คือฐานในสมาธิ ถ้าจิตลงเป็นสมาธิจริง ๆ อย่างเต็มตัวแล้ว จิตจะไม่ปรุงไม่แต่ง แน่ว ไม่ใช้กิริยา ถ้าจิตเป็นอัปนาสมาธิเป็นอย่างนั้น ถ้าเป็นอัปนาภาวนา คือถอนตัวออกมารธรรมดา แต่ความละเอียดของฐานนั้นมี ไม่ได้ละตนเอง นี่เรียกว่าอัปนาภาวนาก็ได้ หรืออัปนาจิต ที่มีฐานเป็นของตัวเรียบร้อยแล้ว ด้วยความมั่นคง อันนี้ก็เป็นที่พักเป็นที่อยู่ที่อาศัย เป็นที่พึ่งได้ในเวลาที่เราไปอยู่ในสถานที่กลัว ๆ ไม่กลัว จิตอยู่กับนี้เลย นี่ขั้นที่ ๒ ขั้นที่ ๓

เราใช้เราออกทางด้านปัญญาแล้วที่นี้ พิจารณาเรื่องปัญญา ธรรมดาปัญญามันต้องค้นคว้า ที่นี้เมื่อจิตแยกออกไปคิดถึงเรื่องสัตว์ร้าย มีเสือก เป็นต้น มันจะนำเสือนั้นเข้ามาแยกธาตุกันทันทีเลย กลัวอะไรมันเสือก กลัวขนมันหรือ กลัวเล็บมันหรือ กลัวฟันมันหรือกลัวอะไร มัน กลัวหาง กลัวตัว กลัวอะไร ๆ มันไล่กันไป ๆ ย้อนเข้ามาหาเรา ไล่อะไรย้อนเข้ามาหาเรา ถ้ากลัวขนมัน ขนเราก็มองไม่เห็นกลัว กลัวเขี้ยวมัน เขี้ยวเรามองไม่เห็นกลัว กลัวตามัน ตาเราก็มองไม่เห็นกลัว

ออกจากรันแยกธาตุมันอีก เหล่านี้เป็นธาตุอะไร พิจารณาแยกธาตุออกจนละเอียดล่อนี่ ตามเรื่องของทางวิปัสสนา เวลาเกี่ยวกับสิ่งภายนอกมันก็ต้องเดินทางนั้นเหมือนกัน จนกระทั่งไม่มีอะไรเป็นเสือก มีแต่เรื่องธาตุล้วน ๆ มันแยกชัด นี่อันหนึ่งเป็นขั้นที่ ๓ เราพูดเพียงแค่นี้พูดย่อ ๆ นะ

คือเรื่องอุบายวิธีของปัญญามันเป็นอุบายของแต่ละคน นี่พูดกันไม่ได้ เป็นเรื่องของเจ้าของจะแยกพิจารณาเอาในเมื่อจิตถึงขั้นนั้น ๆ แล้ว จะต้องนำขั้นนั้น ๆ ออกปฏิบัติต่อสิ่งมาเกี่ยวข้อง เช่นเราไปอยู่ในป่าในเขา ได้ยินเสียงเสือกกระทึ่มก็ตามไม่กระทึ่มก็ตาม กลัวเสือกก็ตาม

มันจะแยกธาตุจนกระทั่งเป็นที่เข้าใจแล้วเดินสบาย ไม่มีอะไร เห็นแต่ธาตุในโลกนี้ เนะนี่อันหนึ่ง

วาระที่ ๔ ทีนี้ละ เมื่อจิตมันเข้าถึงความว่าง เอ้านี้ละ จิตเวลาพิจารณาเข้าไปนี่ มันผ่านรูปภาพนั้นภาพนี้ เรานำมาพิจารณานั้นมันเป็นภาพของรูป เช่น เสื่อนี้ต้องวาดเป็นตัวเสื่อมาเลยในมโนภาพของเรา ก็แยกธาตุ เมื่อมันวาดภาพเสื่อมาได้ทั้งตัวแล้วเราก็กายธาตุมันทั้งภาพเสื่อนั้นแหละ จนกระทั่งกระจายไปหมด พอหลังจากนั้นแล้ว จิตมีความละเอียดเข้าไปจนกระทั่งกำหนดภาพอะไรไม่ปรากฏ นี่ขั้นปฏิบัติเป็นอย่างนี้

กำหนดภูเขาทิ้งลูกมันก็มองเห็นด้วยตา ก็เป็นภูเขาจริง แต่ว่าจิตมันทะลุไปหมด คือว่างไปหมดเลย เมื่อกำหนดอะไรขึ้นมา แยะเหมือนกับฟ้าแมบเท่านั้น เป็นภาพสิ่งนั้นขึ้นมาขณะเดียวกับฟ้าแลบแล้วหายเจียบ ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้จะแยกธาตุแยกชั้นอะไร แล้วมันจะกลัวอะไร พอแยบออกมามันก็รู้แล้วว่า นี่คือภาพซึ่งเกิดขึ้นจากสังขาร เจ้าของปรุงหลอกเจ้าของตัวเอง พอแยบออกมามันก็เกิดขึ้นจากใจนี้ มันทันกัน

สติปัญญาทัน จะเป็นภาพอะไรขึ้นมามันก็ออกมาจากใจพับ หลอกตัวเอง ๆ พับดับไปพร้อม ๆ ก็รู้ว่าตัวนี้เป็นเสื่อที่นี้ ตัวสังขารตัวนี้เป็นเสื่อหลอกเจ้าของ ตัวสังขารนี้เป็นหมี่ ตัวสังขารนี้เป็นงู ตัวสังขารนี้เป็นเปรต ตัวสังขารนี้เป็นผี ตัวสังขารนี้เป็นเสื่อต่างหาก สิ่งเหล่านั้นมันเป็นเรื่องหนึ่งต่างหาก อันนี้หลอกเรา มันก็รู้ได้อย่างชัด ๆ แยะ ๆ หายตัว นั่นอันหนึ่ง นี่เป็นชั้นหนึ่ง

เอ้า ทีนี้ขั้นสุด นี่หมายถึงว่าสุดความสามารถของผู้แสดงนะ ขั้นนี้ยังเป็นขั้นดำเนิน ขั้นนั้นขั้นสุดกำลังสติปัญญาของผู้ดำเนินของผู้อธิบายเดี๋ยวนี้ก็ถูกนะ พอถึงขั้นนั้นแล้ว เออ พอแยบเท่านั้นละนะ มันรู้ทันทีกับนั้นเลย แยะพับดับพร้อม แม้ไม่ปรุงออกมามันก็รู้อยู่แล้วขั้นนี้ ปรุงออกมามันก็เป็นการประกาศว่าขั้นนี้กระดิกตัวเท่านั้น ก็ไม่มีอะไร หมดเท่านั้น ไม่มีท่ามีทางอะไรแหละที่จะต้องต่อสู้ ต้องพิจารณากันอะไร ๆ มันเป็นธรรมชาติของมัน แยะ ๆ เหมือนกับแสงหิ่งห้อยเท่านั้นเอง นี่เป็นถึง ๓ - ๔ ขั้นการพิจารณา

นี่คือเป็นไปตามเรื่องของจิต กำลังของจิต ภูมิของจิตของธรรมที่มีในจิตเป็นไปเรื่อย ๆ อย่างนี้ แต่อย่าคาดเป็นอันขาดนะ ให้เจ้าของนำไปพิจารณาส่วนไหนที่ควรคาดไปเป็นคติเตือนใจได้ สอนจากตรงนั้นได้ให้คาด แต่ส่วนไหนคาดแล้วจะเสีย จะให้เกิดเป็นความสำคัญมันหมายขึ้นมา โดยถืออันนั้นว่าเป็นตัวเป็นตนเป็นมรรคผลขึ้นมาแล้ว อันนั้นผิด อย่าไปยึด ให้เป็นเรื่องของตัวเองเกิดขึ้นแล้วก็วิ่งรับกันเอง ครูบาอาจารย์จะเคยสอนไว้ก็ปีก็เดือนไม่สำคัญ สำคัญที่ความจริงปรากฏขึ้นมาในเราในขั้นใดภูมิใด แล้วธรรมะที่ท่านเคยแสดงให้เราฟังแล้ว

จะโผล่ขึ้นมาจับกันปั๊บปั๊บ ๆ

อย่างหนังสือที่ท่านอยู่ในคัมภีร์ก็เหมือนกัน ในขณะที่เราประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบนี้ เราจะไม่ไปยุ่งไปเกี่ยวกับเรื่องปรีดิ์อะไรทั้งนั้น นอกจากจะพยายามทำจิตของเราให้มีความสงบโดยลำดับ จนกระทั่งก้าวออกทางด้านปัญญา เมื่อก้าวออกทางด้านปัญญามากน้อยแล้วจะเริ่มละที่นี้ พอเริ่มเห็นความจริงขึ้นโดยลำดับ เมื่อเริ่มเห็นความจริงแล้ว มันก็จะวิ่งเข้าสู่ปรีดิ์ที่นี้ละ เาามาประสานกัน เาามาแยกมาแยะ เาามาเทียบมาเคียง ยิ่งจิตหมุนตัวเข้าไปเท่าไรแล้ว ปรีดิ์กับปฏิบัตินี้แยกกันไม่ออก จะวิ่งประสานกันปั๊บปั๊บ ๆ พอได้ความได้สักขีพยานแล้วปล่อยพับ ๆ เรื่อยเลย

นี่เราก็ระลึกได้ที่ท่านพ่อแม่ครูอาจารย์มันของเราได้แสดงได้สอนเรา ตั้งแต่วันเริ่มแรกที่เราไป นี่ท่านมหาที่เรียนมามากจนได้เป็นมหา อย่าว่าผมประมาทธรรมพระพุทธานะ ท่านว่าอย่างนั้นผมไม่ลืมเลย เหมือนกับเทปอัดไว้ เพราะเราไปด้วยความสนใจอย่างยิ่ง ยิ่งเป็นวันแรกด้วยซ้ำ ซึ่งเป็นวันที่ได้จดจำมากที่สุด ในธรรมของท่าน อย่าว่าผมประมาทนะ ให้ยกบูชาไว้เสียก่อน เวลานี้ธรรมที่ท่านเรียนมามากน้อยนั้นยังไม่เกิดประโยชน์อะไรแก่ท่าน นอกจากจะเป็นความกังวล เวลาท่านไปคิดเกี่ยวข้องกับปรีดิ์ข้อนั้นข้อนี้มาเทียบเคียงกัน ทางด้านปฏิบัติแล้วจะเป็นความกังวล ไม่เกิดผลประโยชน์อะไรในขณะนี้

เพราะฉะนั้นขอให้ยกบูชาไว้เสียก่อน ให้ท่านเร่งทางด้านจิตใจของท่านให้เป็นไปเพื่อความสงบ จะสงบด้วยธรรมบทใด ด้วยวิธีการใดก็ตามเถอะ ขอให้พยายามทำจิตให้สงบ ที่นี้ในเมื่อก้าวถึงขั้นปัญญาแล้ว ปรีดิ์กับปฏิบัติแยกกันไม่ออก นั้นละปรีดิ์จะเกิดประโยชน์จะเกิดตอนนั้น จะช่วยส่งเสริมได้อย่างเต็มที่ทีเดียว

แต่ปรีดิ์เวลานี้ยังไม่เกิดประโยชน์ อย่างนำปรีดิ์เข้ามายุ่งเจ้าของ จะเป็นเรื่องยุ่งเจ้าของเอง ธรรมนั้นท่านเป็นธรรมแต่เรายังไม่เป็นธรรม และนั่นแหละมันจะเป็นลิงทอดแห แห่นั้นเป็นเครื่องทอดปลา คนเอาไปทอดปลามากินสักเท่าไรแต่ลิงไม่รู้เรื่อง เอาแหไปทอดปลา มันก็พันลิงไปเสีย ธรรมมีมากแต่ไม่รู้จักริธีปฏิบัติ ก็เลยกลับกลายเป็นเอาธรรมนั้นเข้ามาทำลายตัวเองไปเสีย เป็นความสำคัญนั้นละพาให้เสีย ความสำคัญผิดจากธรรมมันก็เสีย

นี้ได้พูดถึงเรื่องสังขธรรม เราพูดนอกเหนือไปจากนี้ไม่ได้ เพราะความจำเป็นจริง ๆ อยู่ที่สังขธรรม ขอให้ต่างองค์ต่างมุ่งลงไป ในสังขธรรมนี้เถอะ อย่าไปหวังเอาดีเอาชอบเอาสวยเอางาม เอาความสุขความเจริญอะไรกับโลกนั้นเลย เราดูเอาเถอะ ไปอยู่ที่ไหนมีแต่ป่าช้าเคลื่อนไปหมด ผู้ที่ตายก็ตายไป ผู้ที่ไม่ตายก็ความทุกข์ความทรมานบ่นเพื่อละเมอกัน ทั้งคนจนคนมีคนโง่คนฉลาด

มนุษย์เรานี้เป็นตัวบั่นที่สุด ไม่ได้เลือกชาติชั้นวรรณะฐานะสูงต่ำอะไรเลย ความรู้วิชา
 มากน้อย เพราะเหตุใด เพราะกิเลสมันเหนือความรู้เหล่านี้ที่มีอยู่กับมนุษย์เรา มันจึงทำให้
 มนุษย์ได้เกิดความเดือดร้อนถึงกับต้องบ่นขึ้นมา เสวยทุกข์อยู่ภายในจิตใจแล้วยังไม่แล้ว ยัง
 ต้องระบายออกมาทางคำพูดอีก แทนที่จะเบาบางลง มันก็ไม่ได้เบาบาง ถ้าไม่แก้ต้นเหตุที่จะ
 ให้เกิดทุกข์คือตัวกิเลสนี้

นี่เราตั้งใจเข้ามาแก้ทุกข์แล้วภายในตัวของเราเอง เพศก็บอกแล้วว่าเพศนักรบ ไม่ใช่
 เพศนักรบ หลบนั้นเลือกนี้ช้อนที่นั่นช้อนที่นี่ไม่ได้เรื่องได้ราว นักรบต้องรบเรื่อยไปซิ ไม่
 หลบ ไม่หลบฉาก นอกจากหลบฉากกิเลสแล้วต่อยกิเลสเท่านั้น ไอ้หลบลงไปถึงนอนแผ่สอง
 สลิ่งนี้ใช้ไม่ได้เลย มันต้องเป็นนักสู้ซึ่พิจารณาให้จริงใจจริงจัง ทำอะไรให้มีสติให้มีความจดจ่อ ให้
 มีความจงใจ ไม่ว่าจะงานนอกงานใน เป็นสิ่งที่ฝึกสติฝึกนิสัยฝึกปัญญาของเราไปในตัว ให้
 พิจารณาใคร่ครวญอย่าสักแต่ว่าทำ ถ้าสักแต่ว่าทำแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไรทั้งนั้น

ความเพียรก็สักแต่ว่า เดินจงกรมก็สักแต่ว่าเดิน กิริยาก้าวเดินจงกรมเดินจริง แต่ว่าจิต
 มันระเห่ร้อนไปทางไหนก็ไม่รู้ นั่นตัวจิตตัวผู้จะทำความเพียรมันไม่ทำเสีย จะว่าไง นั่งอยู่ก็
 เหมือนกัน นั่งไปนั่งมากก็สัปหงกงกกัน หลับทั้งนั่งก็มี ถ้าไม่หลับก็ลอยไปตามสัญญาอารมณ์
 ไม่อยู่กับที่แห่งงานที่ให้ทำนั้นเลย นี่ก็ไม่เกิดผลเกิดประโยชน์ นั่งไปเท่าไรตายทิ้งเปล่า ๆ มันก็
 ไม่เกิดประโยชน์ เดินจงกรมเอาจนฝ่าเท้าแตกมันก็ไม่เกิดประโยชน์ มันสำคัญอยู่ที่สติควบคุม
 งานที่ทำ ถ้าในขั้นปัญญา เวลาพิจารณาปัญญา ก็สำคัญอยู่ที่สติกับปัญญาประกอบงานนั้น ๆ
 ให้สืบต่อเนื่องกันอยู่เสมอ จนเห็นเหตุเห็นผล ไม่ว่าอริยาบถใด นั่นคือความเพียรทั้งนั้น นี้
 แหละความเพียรที่แท้จริงในวงปฏิบัติเป็นอย่างนี้

ธรรมพระพุทธานุสสาสน์สอนอย่างนี้เสมอ ท่านไม่ทรงชมเชยไม่ทรงรับรองบุคคลผู้ปฏิบัติ
 แบบร่อแร่ต่อความลุ่มจมให้กิเลสเหี้ยมหย่าทำลายด้วยความพลั้งเผลอ ด้วยความอ่อนแอข้อ
 แท้ต่าง ๆ นั่นไม่มีในหลักธรรมพระพุทธานุสสาสน์ พระพุทธานุสสาสน์เป็นศาสดา เพราะความขยันหมั่น
 เพียรความเอาจริงเอาจัง ความสามารถลาดรู้ทุกอย่าง จึงไม่มีใครเสมอพระพุทธานุสสาสน์ พุทธ
 สรรณ คัจฉามิ นี้กระเทือนโลกแล้ว เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายได้แล้ว ฟังซิ

โลกทั้งสามมีใครเป็นศาสดาของพระองค์มีไหม พระพุทธานุสสาสน์เป็นศาสดาของโลกทั้งสาม
 นี้ กามโลก รูปโลก อรูปโลก แน่ะ ท่านแสดงไว้นั้นก็ สตุถา เทวมนุสสุสานุ เป็นครูทั้งเทวดา
 และมนุษย์ทั้งหลาย ไอ้เราเป็นครูสอนเราคนเดียวยังไม่ได้เรื่อง ฟังซิ มันห่างกันไหมกับพระ
 พุทธานุสสาสน์ ไกลกันไหม เรามีคนเดียวเท่านั้นละ สอนคนเดียวเราคนเดียวก็ไม่ได้ มีจิตดวงเดียวนี้
 สอนจิตดวงเดียวยังไม่ได้ ยังให้มันหลอกอยู่ตลอดเวลา กิเลสมันอยู่ภายในจิตใจหัวเราะ เรา
 เดินจงกรมมันก็หัวเราะ นั่งภาวนามันก็หัวเราะ เพราะทำให้มันหัวเราะมันก็หัวเราะละซิ ถ้าทำ

ให้มันร้องให้มันก็ต้องร้องให้ ทำให้มันแผ่นมันก็ต้องแผ่น ทำให้มันตายมันก็ต้องตายกิเลส โกรธ
 ขมถั่ว สุข เสติ ฆ่าความโกรธได้แล้วอยู่เป็นสุขแน่ะ ท่านว่าฆ่ากิเลสได้แล้วอยู่เป็นสุข มันก็อัน
 เดียวกันอีกแหละ ความโกรธ ความโลภ ความหลง เป็นกิเลส ฆ่าสิ่งนี้แล้วเป็นสุข ฆ่ามันซิ

พูดไปเหนื่อย เอาละ

พูดท้ายเทศน์

หลักปฏิบัติซึ่งเป็นสิ่งที่มองเห็นด้วยตาอยู่ชัด ๆ ผู้ปฏิบัติทั้งหลายฟังซิ คือเป็นกฎเป็น
 เกณฑ์ให้ดี ได้นำมาปฏิบัติอยู่ในวัดนี้ก็นำเอามาจากท่านอาจารย์ใหญ่ ท่านอาจารย์มันนั่นเอง
 ไม่ได้นอกเหนืออะไรจากนั้น ฝึกหัดจิตใจให้จริงจังอย่าให้เผลอเผลอเป็นพระหลักลอย ให้มีความ
 จริงใจอยู่ภายในใจ ความจริงใจนั้นแหละที่เป็นหลักเป็นเกณฑ์อันหนึ่ง ที่จะทำให้การประพฤติ
 ปฏิบัติมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาได้ทางด้านจิตใจ

คุณ...ก็ให้พยายามตั้งตัวให้ดีนะ มีจิตใจเลื่อนลอย ดูอาการไปมานี้รู้สึกว่าจะเลื่อนลอย
 แล้ว ประเดี๋ยวไปที่นั่นแล้วโผล่มาที่นี่ เดี่ยวโผล่ไปที่โน้น ไปอยู่ไม่หยุดไม่ถอย แต่ไม่ใช่หา
 ประกอบความพอกเพียรที่เป็นล่ำเป็นสันเป็นหลักเป็นเกณฑ์ มาที่ไรมาวุ่นอยู่แต่บ้านแต่ญาติแต่
 วงศ์ ไม่ได้กวบ้านกวเมืองกวญาติกววงศ์ไม่ดี เอาให้มันเด็ดให้มันจริงมันจัง จะไปยุ่งกับ
 ใคร นี่เราได้ยินข่าวเสมอ เดี่ยวมานั้น เดี่ยวมานี้เรื่อย เดี่ยวไปโน้นเดี่ยวไปนี่ เอ้ นี่มันยังงัยกันนี้
 ทำให้เอะใจเหมือนกัน ตั้งใจออกมาบวชเพื่อปฏิบัติจริง ๆ ทำไมมันถึงเป็นอย่างนั้น

ที่ประกอบความเพียรอย่างนั้นมันก็ดีเหมาะสมอยู่แล้ว ควรจะอยู่ได้สะดวกสบาย เหตุ
 ใดจึงต้องเผลอเผลออยู่ไม่หยุด ก็แสดงว่ามีอันหนึ่งอยู่ภายในจิตใจ มันอยู่ไม่ได้ ต้องให้ได้ไปพอ
 แก้วราคาญ อย่างนั้นมันความเพิ่มตัวขึ้นเพื่อให้ความรำคาญเรื่อย ๆ ได้แก่เรื่อย ๆ ได้เพิ่ม
 เรื่อย ๆ มันมีอยู่ในใจมันไม่ใช่แก้วราคาญนะนั่น มันเป็นการส่งเสริม วันหนึ่งได้ยินว่าไปทาง
 โนน วันนั้นก็กลับมาแล้ว มาทางบ้านหนองไผ่ ท่านฮวด เดี่ยวกลับมาทางนี้ กลับไปทางโน้นอยู่
 อย่างนั้น ออกจากวัดนี้ก็ไปโน้น ออกโน้นก็มาวัดท่านฮวด มาอะไรอีก ไปโน้นไปนี้อยู่อย่างนั้น
 หลักใจไม่ดี

ที่ไหนมันเหมาะสม คำว่าเหมาะสม นี้หมายถึงไม่มีคนรบกวุ่นวาย สถานที่ประกอบ
 ความพอกเพียรสังตวิเวกตินั้นเหมาะสม น้ำท่าก็ดี ส่วนอาหารการขบฉันนั้นเรามอบให้กับชาว
 บ้าน เราเป็นพระผู้มุ่งต่อมรรคผลนิพพานอยู่แล้ว ต้องทำตัวเหมือนเป็นผ้าขี้ริ้ว อาหารชาวบ้าน
 เขากินได้ ทำไมเรากินไม่ได้ เราก็คคนคนหนึ่ง นั่น พระพุทธเจ้าเสด็จออกทรงผนวชทั้ง ๆ ที่เป็น
 กษัตริย์ ทรงผนวชในระยะนั้นไม่มีศาสนา ใครจะทราบว่าการให้ทานเป็นผลดีอย่างนั้นอย่างนี้
 ใครจะตั้งหน้าตั้งตาให้ทานต่อพระองค์

ที่จะได้สวยพระกระยาหาร อันเหมาะสมกับพระธาตุและพระทัย ไม่มี ก็เป็นประเภทลดตัวลงมาถึงชั้นคนขอทานเราดี ๆ นี่เองจากความเป็นกษัตริย์ลงมา เขาจะได้ของดิบของดีมาให้ทานที่ไหน นั่นแหละคือจอมศาสดาของเรา ที่จะมาเป็นคติแก่เราในการประพฤติปฏิบัติ ไม่เห็นแก่ล้นแก่ปากแก่ท้อง ล้นอย่าให้มันเหนื่อธรรม ปากท้องอย่าให้เหนื่อธรรม อย่าให้มันแข่งธรรมไปได้ นี่คือผู้ปฏิบัติ

ชาวบ้านเขาเกิดมา เขาก็เป็นคนคนหนึ่งเหมือนกัน จะอยู่ที่ไหน ๆ เกิดมาโดยสมบูรณ์แบบแห่งความเป็นมนุษย์แล้วเป็นมนุษย์เหมือนกัน การรับประทานการขบการฉัน การรับประทานมันเหมือน ๆ กันนั่นแหละ เป็นอาหารสำเร็จประโยชน์ทั้งนั้น ถ้าไม่ขัดกับหลักธรรมหลักวินัย และไม่ขัดกับโรคภัยไข้เจ็บของตนแล้ว มันก็ควรจะรับได้พิจารณาลงไปได้สิ่งเหล่านี้ เขายังรับได้เราทำไมรับไม่ได้ ความขาดตกบกพร่องบ้างนั้นแหละเหมาะสำหรับกรรมฐาน

มันพอกพูนสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลาจนท่วมปากท่วมท้องไม่ตี อย่างวัดป่าบ้านตาดนี้ ท่านทั้งหลายที่ไม่เคยได้ฝึกฝนทรมานตนในที่อดคัดขัดสน ความจำเป็นยังงี้ ๆ แล้วคุณค่าแห่งการฝึกฝนทรมานด้วยวิธีนั้น มีผลอย่างไรบ้าง นี่ยังไม่ได้เคยผ่าน มากี่มาเห็นตั้งแต่สถานที่นี้ เรียกว่าเหลือเฟือแล้วขนาดวัดป่าบ้านตาด ถ้าเราเทียบทางด้านปฏิบัติมาแล้ว ที่เคยปฏิบัติมาแล้วเหลือเฟือ ถึงไม่มีคนมาอาหารก็เหลือเฟืออยู่นั้นจะว่าไป

เราอยังชีวิตให้เป็นไปในวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น แต่ความมุ่งมั่นรวมอยู่ในธรรมหมด ไม่ได้มาสนใจกับเรื่องอาหารการบริโภค แม้แต่ได้ข้าวเปล่า ๆ มากี่กินอย่างสบาย กินข้าวเปล่า ๆ ฉันทข้าวเปล่า ๆ กับฉันทกับและฉันทกับมาก ๆ เป็นยังงี้ ใจล้นมันต้องการทำไมจะไม่ต้องการ เพราะมีตัวกิเลสแทรกอยู่กับล้นนั้น เป็นแต่เพียงไม่เห็นตัวมัน มันแสดงมาทางล้นก็รู้ว่าตัวกิเลสเป็นยังงี้ มันต้องการ แต่ธรรมไม่เป็นอย่างนั้น

ธรรมมักจะอดอยากขาดแคลนเสมอ ยกตัวอย่าง เช่น เวลาเราฉันทจ้งหันไม่มีกับ ฉันทแต่ข้าวเปล่า ๆ นี่ ผมนี้มันไม่ทราบว่าร้อยกี่หนครั้งแหละ ไม่นับไม่พรรณนามันเลย นี่ก็เพียงซึ่ปะตัวกับพ่อแม่ครูอาจารย์เรานะ อย่าไปเทียบท่านเป็นอันขาด เราเทียบแต่สิ่งที่เราพอเห็นมานิด ๆ หน่อย ๆ เท่านั้น แต่สำหรับท่านอาจารย์มันอย่าไปเทียบท่านเรื่องเหล่านี้ ไม่มีใครที่จะทุกข์ลำบากยากยิ่งกว่าท่าน ความอดอยากขาดแคลน ท่านเคยเล่าให้ฟังแล้ว เพราะท่านเป็นผู้บุกเบิกที่แรกเรื่องกรรมฐาน ท่านมุ่งแต่ปฏิบัติ ถ้าวันไหนฉันทแต่ข้าวเปล่า ๆ นั่งภาวนากลางวันก็ไม่โงกไม่ง่วง ตัวตรงแนวเหมือนหัวตอ ไม่เอนไม่เอียง ไม่สัปหงกงกกัน แต่จิตแนว แน่ เดินจกรรมก็ตัวปลิวไป อ้อ มันคืออย่างนี้ มันรู้ชัด ๆ

จิตขั้นที่สงบแล้ว เข้าสงบได้อย่างสบาย ๆ ชั้นปัญญานี้ก็คล่องตัวของมัน เราจึงไม่เป็น

กังวล เพราะความมุ่ง มุ่งธรรม ธรรมดีในใจมากน้อยเพียงไร เป็นสิ่งที่เราพึงหวังอยู่แล้ว ก็ยังมี ความเอิบอ้อม ยิ่งมีความพอใจเหล่านั้นหมดตัว ๆ ไปตามนั้น อาหารการขบการฉัน มันเป็นเรื่องโลกอนิจจัง อาศัยชาวบ้านเขาให้มาอย่างไรก็กินไปตามเรื่อง

บางที่เขาเอาปลาร้าห่อใส่บาตรให้ กลับพอไปถึงถ้าปลาร้าเป็นปลาร้าดิบ และไม่มีญาติ โยมสักคน ก็ต้องได้เอาออก ไม่ได้กิน ภาษาทางภาคนี้เขาเรียก หมากแวงหมากไฟนี้ หมากแวงอย่างอยู่หน้าศาลานี้ เขาเอามาให้กินจะกินได้ยังไง อม ๆ แล้วก็คายทิ้ง เพราะไม่ได้กับปิยะมะไฟก็อม ๆ สักลูกสองลูกบ้างแล้วก็ได้ทิ้ง พอรำคาญนี่นะ อมเดี๋ยวมันจะลงคอไป ไม่ได้กับปิยะก่อน อยู่ในป่ามันมี จิตมันสำคัญนะ

แต่นี้เราไม่ได้หมายถึงว่า มันจะอดอยากขาดแคลนตลอดไป บางที่มันก็มีมากเหมือนกันอยู่ในป่าก็ดี ได้อะไรมาก็กิน ๆ บางวันมันก็มีมาก แต่วันเช่นนั้นเกี่ยวกับเรื่องภาวณาแล้วไม่ เป็นท่า ก็รู้มันเพราะเราดูใจเราอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้จึงไม่ให้ท้องไม่ให้ล้นมันเห็นธรรม แสงธรรม ให้ธรรมออกหน้าเสมอ อะไรสะดวกต่อธรรมนั้นแหละให้พยายามตามนั้น อะไรขัดต่อธรรมให้พยายามหักห้าม อย่างนำเข้ามาขัดขวางธรรม ธรรมจะไม่เจริญภายในใจ ไม่มีอะไรที่จะรักสงวนยิ่งกว่าธรรม

สิ่งเหล่านี้มีอยู่ทั่วไปกินเมื่อไรก็ได้อดอยากอะไร เวลานี้เรากำลังมาสั่งสมบมธรรมให้ เป็นหลักเป็นเกณฑ์ขึ้นภายในจิตใจ เพื่อความแน่ใจ เพื่อความอบอุ่น เพื่อความเป็นหลักเป็น เกณฑ์ ตลอดถึงเพื่อความพ้นทุกข์ภายในจิตใจของเราด้วยธรรมไม่ใช่ด้วยอาหาร การขบการฉัน จดปุ่จจัยไทยทานทั้งสิ้นนั้นเป็นสิ่งภายนอก อาศัยกันไปชั่วกาลชั่วเวลาเท่านั้น ให้เราคิดไว้เสมอ ผู้ปฏิบัติต้องคิดอย่างนั้น

อยู่ที่ไหนคนไม่รบกวนนั้นแหละ ยิ่งสงบเท่าไรก็ยิ่ง...จิตยิ่งเห็นตัวตน ๆ เหมือนกับว่า เสียงแห่งความสงบนี้กังวานทั่วแดนโลกธาตุนี้แหละ เหมือนกับมีเสียงเหมือนกันนะ คือ ไม่มีเสียงใดปรากฏ เจียบเอาเสียงจริง ๆ ภายนอกก็เจียบ แล้วภายในจิตก็เจียบของตัวเอง ไม่มี อารมณ์อะไรกวนใจเลย จึงเหมือนกับว่าเป็นเสียงสะท้อนอยู่ด้วยความเจียบนี้แหละ คือความ เด่น ความรู้มันเด่นเหมือนกับว่าครอบโลกธาตุ จึงเป็นเหมือนกับว่าเสียงกังวานอยู่ด้วยความ เด่น

ความเด่นนี้เหมือนกับส่งเสียงกังวานไปครอบโลกธาตุ เราอยากจะพูดอย่างนั้น แต่มัน ก็ไม่ได้มีเสียงหรือที่พูดอย่างนั้น คือความรู้ที่เด่น ยิ่งพิจารณาไปจิตยิ่งมีความอัศจรรย์ เป็น สิ่งที่ทำให้ความสุขเป็นที่อบอุ่นใจ นอกจากความที่เด่น ๆ อยู่ในหัวใจนี้แล้วยังรวมตัวลงนี้หมด เลย เวลารวมลงเต็มที่แล้วก็เหมือนโลกไม่มี หายเจียบหมด เหลือแต่สักแต่ว่ารู้ที่เป็นของ

อัครรรย่เท่านั้น

รู้อันนั้นเป็นเรื่องรู้อัครรรย่มากที่สุดทีเดียว อะไร ๆ ไม่ปรากฏ เหมือนโลกทั้งโลกนี้ไม่มีเลย เพราะเหตุไรจึงไม่มี เพราะความรู้นี้ไม่ไปพาดพิงกับสิ่งใด พอจะเป็นเรื่องขึ้นมาว่าสิ่งนั้นมีสิ่งนี้มี เนื่องจากอาการของจิตเท่านั้นไปก่อเรื่องขึ้นมา ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านั้นเขาก็มีอยู่เป็นอยู่ตามสภาพของเขา แต่เขาไม่ได้มาอยู่กับเรา ความรู้ของเรา จิตนี้แหละ กระแสของจิตหากไปคิดไปพาดพิง แล้วไปปรุงไปแต่งว่าอันนั้นมีอันนี้มี อันนั้นไม่ใช่ออย่างนั้น อันนี้ชั่วอย่างนี้ไปเลย ๆ พอตัวนั้นย้อนเข้ามาสู่องค์แห่งความรู้จริง ๆ แล้วไม่มีกระแส ถึงไม่มีอาการออกไปสู่ภายนอกแล้ว มันก็เหมือนว่าโลกนี้ไม่มี เมื่อสุดท้ายก็คือว่ามันไม่มีอยู่ที่จิตนั่นเอง โลกถึงไม่มี

ถ้าจิตเป็นสัญญาอารมณ์กับสิ่งใด สิ่งนั้นก็มิ มีอยู่ในจิตอีก สิ่งเหล่านั้นธรรมดาที่มีอยู่ตามสภาพของเขาโน้น แต่มันมามีอยู่ในจิตเพราะอารมณ์ของจิตนี้เอง จิตจึงเป็นอารมณ์นำอารมณ์นั้นเข้ามาสู่จิต ก็เหมือนกับมีอย่างนั้น ๆ เราดูซิ ปกตินี้จิตเราอยู่เฉย ๆ เมื่อไร ไม่ได้อยู่เฉย ๆ นะ มันอยู่กับเรื่องนะ รู้อยู่เฉย ๆ เป็นอันเดียวนี้มีเมื่อไร อยู่กับเรื่องนั้นอยู่กับเรื่องนั้น

ชั้นอันนี้แหละมันปรุงสังขารชั้นนี้ สัญญาชั้นนี้สำคัญมากที่สุด มันปรุงมันแต่งให้อยู่กับเรื่องกับราวเหล่านั้น อยู่กับมโนภาพ เหมือนกับเด็กอยู่กับตุ๊กตา ถ้าไม่มีเครื่องเล่นมันอยู่ไม่ได้ ต้องอยู่กับตุ๊กตาเด็กเครื่องเล่นของเด็ก เด็กถึงจะอยู่ นี่จิตเราก็คืออยู่กับเรื่องราวเหล่านี้ เราพลิกนะ ถ้าอยู่กับเรื่องก็ให้เรื่องธรรมนั้น เวลาอาการของจิตแสดงออกเพื่อทำงาน ด้วยการคิดอ่านไตร่ตรองอะไร ๆ นี้ ให้เป็นเรื่องเหล่านี้ เรียกว่าเรื่องธรรม นอกจากนั้นเข้าสู่ความสงบตัวเอง ก็ไม่มีอะไร แม้จะไม่สงบจนปล่อยหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ก็มีอยู่จำเพาะตัว คือไม่ส่งไปยุ่ง รู้อยู่ในวงชั้นนี้ รู้ตัวอยู่ในวงชั้นนี้ ก็ยังดีไม่เกิดเรื่อง

สังขารชั้นนั้นแหละตัวก่อเรื่อง สัญญาชั้นนี้ละเอียดมาก เราพิจารณาให้ละเอียดถึงจะทราบ ว่า สัญญาชั้นนี้ละเอียดมากที่สุดเลย มันซึมอย่างที่ไม่รู้สึก สังขารชั้นนี้มันยังมีแยะ ก็รู้ด้วย แต่สัญญาชั้นนี้ไม่แยะเลย ค่อยซึมออกไปให้เลย ค่อยซึมออกจากจิตนี้

นี่ถ้าสติปัญญาพอ มันจะละเอียดขนาดไหนก็ทนสติปัญญานี้ไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นสติปัญญาจึงเหนือกิเลสทุกประเภท แล้วทำหั่นกันนี้ให้ราบได้ทีเดียวไม่สงสัย เรียงจิตนี้ละสำคัญปฏิบัติต่อตัวเอง งานนี้เป็นงานใหญ่โตมากสำหรับผู้ที่จะรื้อถอนตนออกจากทุกข์ จึงไม่ต้องเสียตายอะไรงานใดทั้งนั้น ไม่เสียตายอะไรในโลกนี้ อะไรเข้ามาผ่าน ถึงจะเป็นความอยากความต้องการอะไรต้องฝืน พาดฟันหั่นแหลกกันไปเลย เราจะคล้อยตามไม่ได้ พอคล้อยตามก็เป็น การส่งเสริมกิเลสให้มีกำลังขึ้นทันที

ด้วยเหตุนี้จึงต้องหักห้ามต้านทาน พาดฟันกันลงด้วยสติปัญญา นั้นแหละเป็นทางแห่ง

ความปลอดภัยด้วย เป็นทางแห่งการถอดถอนกิเลสด้วย ชั้นมันลำบากก็คือชั้นยังไม่ได้หลักได้
เกณฑ์นี้แหละ ความสงบของจิต พื้นฐานแห่งความสงบของจิต พอที่จะเป็นที่อยู่สะดวกสบาย
เป็นที่อบอุ่นไม่มี ถ้าหากว่าทำการค้าก็เรียกว่า ค้ากำปั่น ค้าด้วยกำปั่นนี้ มันไม่มีต้นทุน อัน
นี้ลำบาก ลำบากก็ทน

ใคร ๆ ไม่ได้หาบมรรคผลนิพพานมาตั้งแต่วันแรกเกิด มีกิเลสเต็มตัวมาด้วยกัน แต่
เมื่ออาศัยความพยายามแล้ว ผลก็ปรากฏขึ้นมาเรื่อย ๆ จากงานของเรา เราทำงานอะไรผลก็
ปรากฏขึ้นมา นี่ทำงานทางด้านจิตตภาวนา ผลก็ค่อยปรากฏขึ้นมา ลำคัญที่ความเอาจริงเอา
จัง ความอดความทน ความขยันหมั่นเพียร หาอุบายพลิกแพลงจิตใจที่เต็มไปด้วยกิเลสอยู่
เสมอ

เรื่องของกิเลสนั้นละ มันถือจิตเป็นเหมือนลูกฟุตบอล มันถีบมันเตะอยู่ตลอดเวลา
เพราะฉะนั้นจิตจึงกลิ้งไปกลิ้งมา กลิ้งไปอารมณ์นั้นกลิ้งมาอารมณ์นี้ ต้องใช้สติปัญญาหักห้าม
กันฟาดฟันกัน ทุกข์ลำบากก็ทนเอา ใครก็เป็นทุกข์เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ทั้งหลายนับตั้งแต่
พระพุทธเจ้าลงมาถึงสาวก เราก็ทราบประวัติของท่านนำมาสอนตนซิ เราจะฟังเฉย ๆ อ่านเฉย ๆ
ทำไม เกิดประโยชน์อะไร อ่านเฉย ๆ ไม่เกิดประโยชน์ เราต้องนำเข้ามาตรอง มาเป็นหลัก
เป็นเกณฑ์

พระพุทธเจ้าทรงสลบถึงสามหน นั้นฟังซิ ถ้าหากว่าไม่พินก็เรียกว่าตายไปเลย ทำไมต้น
เหตุคืออะไร ก็คือความเพียรเป็นต้นเหตุ ความเพียรหักโหมก็ต้องถึงขั้นสลบ ไม่ทุกข์ถึงขั้น
สลบ จะสลบได้อย่างไรคนเรา พระสาวกก็เหมือนกัน บางองค์ก็ว่าง่าย แต่เวลาท่านลำบากเรา
ไม่ได้คิดถึงท่าน เรื่องอดีตของท่านมีด้วยกันทุกองค์นั้นแหละ ชาติปัจจุบันท่านสะดวก ชาติ
อดีตท่านก็ต้องสมบุกสมบันมาแทบล้มแทบตาย บางองค์ในปัจจุบันก็ลำบาก เเดินจงกรมจนฝ่า
เท้าแตก บางองค์ก็จักขุแตก นี่ถ้าไม่ใช่ความเพียรจะอะไร

พระจักขุบาลท่านไม่นอนก็เพราะความเพียรนั่นเอง ในขณะที่ไม่นอนยังไม่แล้ว ยังต้อง
ประกอบความเพียรอยู่อีก เพราะที่ไม่นอน ไม่นอนเพื่อจะทำความเพียรจนจักขุแตก พอจักขุ
บอดบับ ตาในก็สว่างจ้า แน่ ท่านทุกข์ใหม่ เราพิจารณาซิ เราต้องหาสิ่งเด็ด ๆ อย่างนี้เข้ามา
ตัดกิเลสของเรา เมื่อกิเลสเรามาฉาดโผน ก็ต้องหาธรรมอันเด็ด ๆ เข้ามาตัด ไม่งั้นไม่ทันกัน
ต้องหาอุบายพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กิเลสกับปัญญานี้แหละพอพืดพอเหวี่ยงกัน ถ้า
ปล่อยตามกิเลสแล้วเอาเถอะ อยู่ไหนก็ไม่ได้เรื่องทั้งนั้นละ ได้แต่เรื่องของกิเลส หาบกิเลสหนึ่ง
หาบกิเลสนอน หาบกิเลสทับหัวอยู่ตลอดเวลา

นี่ชั้นเริ่มแรก ต้องเอาให้หนักบ้างเป็นธรรมดา ทีนี้พอจิตมีรากมีฐานเป็นความมั่นคงขึ้น

ภายในจิตใจของตนเอง หรือว่ามีฐานแห่งความสงบให้เห็นชัดเจนภายในจิตแล้ว นั่นขั้นนั้น ค่อยสบาย จิตใจก็ไม่ฟุ้งซ่านวุ่นวายก่อกวนตัวเองเพราะอารมณ์ต่าง ๆ มากนัก ค่อยเบาลง ๆ นั้นเห็นความสุขจากการปฏิบัติ อ้อ การปฏิบัติได้ผลอย่างนี้ก็รู้ละที่นี้ เมื่อจิตไม่วุ่นแล้วก็มีแต่ งานของเราที่จะเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ หนักหน้าลงไปเรื่อย แน่ะ จิตก็นับวันสร้างฐานแห่ง ความสงบแน่นหนามั่นคงขึ้นเรื่อย ๆ

จากนั้นก็พิจารณาทางด้านปัญญาตามกาลอันควร เพราะสมาธิทุกขั้นเป็นบาทของ วิปัสสนาทุกขั้น ได้ทุกขั้นเลย หาอุบายพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงคิด นี่ท่านเรียกว่าปัญญา เกิดขึ้น จากสังขารเหมือนกันนั่นแหละ สังขารประเภทหนึ่งเป็นสังขารที่กิเลสผลักดันออกมาเรียกว่า สมุทัย สังขารประเภทหนึ่ง เพราะธรรมเป็นเครื่องผลักดันออกมา เป็นสติเป็นปัญญา สังขาร ปรุงขึ้นมาก็ปรุงขึ้นมา เพื่อสติปัญญาจะได้ยึดถือเอาประโยชน์ จะคลี่คลายตามสิ่งที่สังขารปรุง ขึ้นมา ก็เป็นธรรมขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากใจดวงเดียวกันนั้น

ให้พากันอุตสาหะพยายาม อย่าลดละความพากเพียร อย่าเห็นอะไรดียิ่งกว่างานที่กำลัง ทำอยู่นี้ อย่าเห็นผลอันใดดีเยี่ยม ยิ่งกว่าผลที่จะพึงได้รับจากการปฏิบัติจิตตภาวนาของเรา นี้ เป็นผลที่เลิศประเสริฐ พระพุทธเจ้าท่านประเสริฐเพราะผลอันนี้ เพราะความเพียรท่าน ประเสริฐ พระสาวกอรหัตตอรหัตต์ทั้งหลายท่านประเสริฐเพราะธรรมดวงนี้เป็นผล ซึ่งเนื่องมา จากเหตุที่ท่านพยายามเต็มสติกำลังความสามารถ เราอย่าลดละความพากเพียร

ผู้มาใหม่ก็ให้ดูกัน ให้กันเบา หูเร็ว เกี่ยวกับเรื่องอรรถเรื่องธรรม แต่อย่าไปรวดเร็วแต่ กับโลกยิ่งกว่ามั่งก็ยิ่งกว่าลึงนะใช้ไม่ได้นะ เรื่องอรรถเรื่องธรรมฟังให้ดี พินิจพิจารณาให้เข้า ออกเข้าใจ อย่ามาสนใจกับเรื่องการดูว่ากล่าวของผมว่าเป็นคำดู นั่นเป็นความเข้าใจผิด ผมไม่เคยเป็นคำดูภายในจิตใจกับท่านทั้งหลาย นอกจากพูดออกมาโดยเหตุโดยผล หนักเบา มาก น้อยตามเหตุการณ์เท่านั้น ผู้กลัวไม่มีเหตุมีผลผมก็ไม่ชมเชย กล้าแบบหน้าด้านก็ไม่ชมเชย กลัวแบบตัวสั้นแบบไม่มีเหตุมีผลผมก็ไม่ชมเชยเช่นเดียวกัน เราต้องการเหตุผล กลัวด้วยเหตุ ด้วยผล กล้าด้วยเหตุด้วยผล เพราะนั่นเป็นธรรม ชื่อว่าผู้นั้นเดินตามธรรม ปฏิบัติตามธรรม ยึดธรรมเป็นหลักใจ กล้าก็กล้าไปตามนั้น กลัวก็กลัวไปตามนั้น ถูกต้อง

ประการสุดท้ายเรื่องอาหาร พระมามากให้ต่างองค์ต่าง เวล่านำอาหารออกไปจากนี้ ถ้า จะไปเที่ยวดูบาตรเสียก่อนก็ได้ บาตรไหนบกพร่องให้ตักเพิ่ม ๆ การแจกอาหารผมเคยพูด เสมอ พูดมาตั้งแต่ไหนแต่ไรตั้งแต่เกี่ยวข้องกับหมู่เพื่อนมาเคยปฏิบัติมาอย่างนั้น อย่าว่ามา พูดเวลามาสร้างวัดป่าบ้านตาดนี้เลย ที่อื่น ๆ ที่ไหน ๆ ก็พูดแบบนั้นปฏิบัติมาอย่างนั้น ล้น ปากเป็นของเสมอกัน มีความจำเป็นเท่ากันตั้งแต่ณเฑาะว์สุดท้ายขึ้นมาถึงพระเถระ สิ่งเหล่านี้ มีความจำเป็นเท่าเทียมกัน จะถือว่าผู้ใดสูงต่ำกว่าไม่ได้ เราคิดเห็นเหตุผลอันนี้ เพราะฉะนั้น

เวลาแจกอาหารจึงต้องให้สม่ำเสมอ แจกมาตั้งแต่ทางโน้นมาถึงทางนี้ แจกทางนี้ไปถึงทางโน้น แจกประสานกัน

นอกจากนั้นแล้วยังต้องดูบาตร บาตรไหนบกพร่องให้เพิ่ม เว้นแต่เจ้าตัวไม่เอานั่นเป็นอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นโดยลำพังของผู้แจก ผู้แจกต้องรอบคอบ ให้รอบคอบทุกคน อย่าสักแต่ว่าแจก ให้ดูบาตรด้วย แล้วอาหารท่านเคยวางยังงี้ มีอยู่ยังงี้ จะเทลุ่มสี่ลุ่มห้าก็ไม่ใช้ ปัญหา ท่านเคยวางอาหารไว้ยังงี้ วางควาวไว้เช่นโรบาตรรถนั้น ๆ ท่านเคยวางควาวไว้ยังงี้ วางหวานไว้ยังงี้ ดูอันนั้นเป็นแบบฉบับ หรือผู้ครั้งแรกนั้นวางเป็นยังงี้ ผู้ที่สองก็ดูตามนั้น จึงได้ชื่อว่าใช้สติใช้ปัญญา ไม่สักแต่ว่าเทปี่วะ ๆ ไป นั่นใช้ไม่ได้เลย ทั้งขาดสติปัญญาทั้งขาดความเคารพ นอกจากขาดความรอบคอบแล้วยังขาดความเคารพต่อกันอีก ไม่ดี

ความเสมอภาค ความสม่ำเสมอด้วยกันทุกองค์ ๆ เกี่ยวกับเรื่องการชบการฉัน การใช้สอยต่าง ๆ ในจุดปัจจุัยไทยทานที่ได้มานี้ นั่นแหละคือความเป็นธรรม สม่ำเสมอ ใครไม่มีอะไร เอา อาหารการชบฉันแจกให้ดี ดูให้ละเอียดลอออย่าสักแต่ว่าแจก ให้ทุกคนใช้ความคิดด้วยกัน ผู้คิดชอบคิด ผู้ไม่คิดมีอยู่เยอะ ผู้ไม่คิดนั้นแหละมันทำให้บกพร่อง ทำให้ไม่สม่ำเสมอ ทำให้เสียได้ เพราะความไม่คิด ความคิดทุกอย่างดี

เอาละพอ